

East African Journal of Swahili Studies

eajss.eanso.org

Volume 5, Issue 1, 2022

Print ISSN: 2707-3467 | Online ISSN: 2707-3475

Title DOI: <https://doi.org/10.37284/2707-3475>

EAST AFRICAN
NATURE &
SCIENCE
ORGANIZATION

Original Article

Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi

Dimbu Sammy Liana^{1*}, Prof. John Kobia, PhD¹ na Dkt. Allan Mugambi, PhD¹

¹ Chuo Kikuu cha Chuka, S. L. P. 109 - 60400, Chuka, Kenya.

* ORCID ID: <https://orcid.org/000-0001-5070-6915>; Barua pepe ya mawasiliano: dimbuliana@gmail.com

DOI ya Nakala: <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.759>

Tarehe ya Uchapishaji: **IKISIRI**

19 Juli 2022

Istilahi Muhimu:

Muwala,
Shujaaz,
Paneli,
Vikatuni,
Uchanganuzi Makinifu
wa Diskosi,
Mchakato wa Kijamii,
Diskosi na Vijana.

Vikatuni vina wajibu muhimu katika aushi ya vijana ulimwenguni. Huenda ndio sababu Karne ya 21 imeshuhudia ongezeko la tafiti kuhusu vikatuni. Kumekuwepo na tafiti nyingi kuhusu muwala katika uwanja wa kiusomi. Tafiti za awali zilijikita kwenye muwala katika makala, magazeti, tasnifu, vitabu na vikatuni. Hata hivyo, hakuna utafiti kuhusu muwala katika vikatuni wa Shujaaz. Makala hii inalenga kuziba pengo hili. Utafiti huu ni kueleza namna muwala ulivyokuzwa katika diskosi ya vikatuni vya Shujaaz. Diskosi hii ni jarida linalowasilishwa kupitia msimbo wa Sheng ambalo hulenga vijana kuanzia umri wa miaka 12 hadi 35. Utafiti uliongozwa na nadharia ya Uchanganuzi Makinifu wa Diskosi. Mojawapo wa madhumuni ya nadharia hii ni kusaidia katika uchanganuzi wa diskosi ili kufichua imani za kiitikadi zinazochukuliwa kuwa za ukweli na kukubaliwa katika jamii. Data ya makala hii ilitokana na sampuli ya nakala 35 zilizoteuliwa kimakusudi kwa kuzingatia kigezo cha yaliyomo. Mpango wa kimaelezo ulitumika kuchanganua na kuwasilisha matokeo. Matokeo ni kuwa muwala hukuzwa kupitia: mada, sauti za kionomatopeya, maandishi panelini na maelezo ya mwandishi. Aina ya muwala uliokuzwa ulitokana na msuko wa hadithi, muwala wa jumla na mada. Utafiti huu unaweka wazi namna kampuni ya WellTold Story ilivyotumia maarifa ya kiusuli katika jamii kukuza muwala wa jumla kama mkakati wa kuendeleza na kuwawekea vijana vizingiti ili kuwadhibiti. Hivyo serikali na mashirika ya kijamii yanaweza kutumia mkakati huu katika kuwaelimisha vijana kuhusu magonjwa ya majanga makubwa kama njia moja ya kupunguza athari zake kwa jamii.

APA CITATION

Liana, D. S., Kobia, J. & Mugambi, A. (2022). Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi. *East African Journal of Swahili Studies*, 5(1), 196-214. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.759>.

CHICAGO CITATION

Liana, Dimbu Sammy, John Kobia and Allan Mugambi. 2022. "Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi". *East African Journal of Swahili Studies* 5 (1), 196-214. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.1.759>.

HARVARD CITATION

Liana, D. S., Kobia, J. & Mugambi, A. (2022) "Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi", *East African Journal of Swahili Studies*, 5(1), pp. 196-214. doi: 10.37284/jammk.5.1.759.

IEEE CITATION

D. S. Liana, J. Kobia & A. Mugambi, "Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi", *EAJSS*, vol. 5, no. 1, pp. 196-214, Jul. 2022.

MLA CITATION

Liana, Dimbu Sammy, John Kobia, & Allan Mugambi "Muwala katika Vikatuni vya Shujaaz: Mtazamo wa Kiuchanganuzi Makinifu wa Diskosi". *East African Journal of Swahili Studies*, Vol. 5, no. 1, Jul. 2022, pp. 196-214, doi:10.37284/jammk.5.1.759.

UTANGULIZI

Muwala ni sifa ya kimsingi ya diskosi (Wang & Guo, 2012). Muwala huchangia katika uwasilishaji wa vikatuni vya *Shujaaz* kwa njia mbalimbali: humfaa msomaji kuelewa na kufahamishwa. Muwala hutoa mwelekeo kwa msomaji kuelewa kwa ufasaha. Kwa misingi hii muwala unapaswa kutafitiwa kwa undani zaidi. Dhana hii hurejelea mfuatano wa matukio kwa utaratibu kiasi kwamba yanakuwa na mshikamano wa mawazo katika diskosi nzima (Nangira, 2004). Aidha, muwala huangazia mshikamano na uhusiano wa dhana katika usemi. Hii ina maana kuwa muwala humwelekeza msomaji kuunganisha paneli moja na nyingine au wazo na jingine. Muwala humfaa mwandishi na msomaji kutathmini mwingiliano na msuko wa hadithi katika vikatuni.

Diskosi ni dhana pana na ina fasiri nyingi kulingana na mitazamo ya kiisimu, kisosholojia na kifilosofia. Kiisimu, diskosi inafafauliwa kuwa jumla ya shughuli za mawasiliano zinazojumuisha usemi, muktadha na sheria za kufasiri ujumbe (Taylor, 2001). Kwa mujibu wa Bhatia (2013) uchanganuzi makinifu wa diskosi ni ufichuzi wa itikadi na miundo fiche ya mamlaka kwenye mifumo ya kijamii, kisiasa na kitamaduni kupitia lugha. Matumizi mabaya ya mamlaka, hegemoni na ukosefu wa usawa hudhahirika kupitia kwa mitagusano ya jamii na hufichama kwenye lugha ya kuvutia na matumizi ya msamiati wa adabu. Diskosi ya *Shujaaz* haitumiki katika ombwe tupu bali hutekeleza wajibu wa kipekee katika miktadha mbalimbali ya maisha ya vijana. Miktadha hii ni pamoja na: kisiasa, kitamaduni, kisaikolojia na kiuchumi. Kulingana na Fairclough & Wodak

(1997) diskosi haizalishwi wala haiwezi kueleweka bila uzingatifu wa muktadha mahususi wa matumizi. Ina maana kuwa diskosi hii ni zao la michakato mbalimbali ya kijamii wanamoishi vijana (Kale, 2003).

Lugha ya ishara, michoro ya picha na istilahi zilizoandikwa hurejelewa kama dhana moja (Eisner, 1985). Wazo hili la Eisner (ametajwa) linashadidiwa na Neil (2012) anaposema kuwa michoro ya picha si utanzu wa sanaa bali ni lugha inayokua. Dhana ya vikatuni inafafanuliwa na McCloud (1993) kuwa ni michoro ya picha iliyo pangwa pamoja katika msuko ili kupitisha maarifa au kuzua ujumi. Ifahamike kuwa, fasiri ya McCloud (ametajwa), haijakamilika kwani inatenga kazi zinazowasilishwa kwa michoro ya picha iliyoambatanishwa na maandishi (Neil, 2005). Mfano wa kazi ambazo michoro ya picha huambatanishwa na maandishi ni diskosi ya *Shujaaz*. Isitoshe, fasiri ya McCloud (ametajwa) ilipuuza kazi inayowasilishwa kwa paneli moja na kuiondoa katika ulimwengu wa vikatuni (Jacobs, 2007). Ikumbukwe kuwa vikatuni ni kifaa cha jamii ambacho ni zao la shughuli mbili za binadamu: uchoraji na uandishi. Msuko uliokuzwa na michoro ya picha katika data ya makala hii ulisheheni "lugha ya kutazamwa". Lugha hii ni zao la uandishi na uchoraji wa michoro ya picha ili kuwasilisha kazi ya vikatuni ambayo ilitafitiwa kiisimu (Neil, 2012).

Mwauo wa Mwandishi

Diskosi husheheni maarifa na kumbukumbu za michakato ya kijamii (Van Dijk, 1998). Wakati wa vita, mipaka ya kejeli huwa baina ya “sisi” dhidi ya “wao”. Vikatuni huwa havikuzi tu mgawanyiko wa kisiasa bali huwa kitambulisho cha taifa (Streicher, 1967). Scott (2011), alitafiti kuhusu vikatuni na ukosefu wa amani. Alifafanua maudhui ya vita na uzalendo katika historia ya utamaduni wa nchi ya Marekani kuanzia Vita vya Pili vya Dunia hadi vita vya uvamizi wa Taifa la Iraq. Alibainisha dhima ya vikatuni kuwa ya kuburudisha na kufahamisha katika kipindi cha vita. Viliburudisha nyakati za huzuni, kupigania amani na demokrasia. Utafiti wa Scott (ametajwa), ulifaa utafiti huu katika kuchanganua diskosi ya *Shujaaz* katika kipindi maalumu cha kihistoria ambacho kilikuza muwala wa jumla. Tofauti ni kuwa utafiti wa Scott (2011), ulihusisha sampuli ya vikatuni vilivyochapishwa nchini Marekani ilhali sampuli ya utafiti huu iliteuliwa kutoka vikatuni vinavyochapishwa nchini Kenya.

Uchanganuzi makinifu wa diskosi hufafanua diskosi kama mchakato wa kijamii na huangazia diskosi katika kujikita kwa vipashio vya kiisimu na diskosi kama mazoea ya kijamii (Fairclough, 1992). Matarara (2014), alitafiti kuhusu uchanganuzi wa lugha ya amani na maridhiano katika muziki nchini Kenya (2008-2012). Utafiti wake msisitizo uliwekwa kwenye vipashio vya kiisimu pamoja na uchanganuzi wa diskosi kama mchakato wa kijamii. Utafiti wa Matarara (2014), ulifaa utafiti huu katika kuchanganua baadhi ya data ya utafiti huu ambayo iliwasilishwa kwa msimbo wa Sheng. Sawia na utafiti wake utafiti huu ulitumia nadharia ya uchanganuzi makinifu wa diskosi. Tofauti ni kuwa utafiti wa Matarara (2014), ulihusu sampuli ya nyimbo ilhali sampuli ya utafiti huu iliteuliwa kutokana na vikatuni.

Aidha, diskosi huundwa na jamii, matumizi ya lugha huamuliwa kijamii na lugha hubadilika kulingana na hali ya jamii (Fairclough, 2006). Belhassena (2014), alitafiti kuhusu vipengele vya mtagusano wa lugha mbalimbali katika vikatuni vya Taifa la Algeria katika *Sabaous Houna Fighter*. Anasema kuwa kuwasilishwa kwa vikatuni hivi katika msimbo ulitegemea: shinikizo la kijamii, chombo cha kuangazia masuala ya kijamii na

kusambaza kaida za kijamii. Utafiti wa Belhassena (ametajwa), ulifaa utafiti huu katika kuangazia matumizi ya msimbo wa Sheng miongoni mwa vijana kuwa mchakato wa kijamii. Kupitia kwa msimbo huu *Shujaaz* hutekeleza wajibu wa kuelimisha na kuburudisha. Tofauti ni kuwa utafiti wa Belhassena (2014), ulihusu sampuli kutoka vikatuni vya *Sabaous Houna Fighter* ilhali sampuli ya utafiti iliteuliwa kutoka jarida la *Shujaaz*.

MISINGI YA NADHARIA

Makala hii iliongozwa na nadharia ya Uchanganuzi Makinifu wa Diskosi ambayo hudokeza kuwa diskosi na jamii hutegemeana na kujengana. Waasisi wa nadharia hii ni pamoja na Fairclough & Wodak (1997). Nadharia hii hutoa sababu zinazofanya diskosi ambazo ni zao la jamii kukubaliwa jinsi zilivyo (Fairclough, 1995). Fairclough (1992), anasema kuwa uchanganuzi makinifu wa diskosi unaweza kutokea kwa namna tatu. Kwanza, uchanganuzi makinifu wa diskosi hujikita katika vipashio vya kiisimu kama vile leksimu, sarufi, muwala na muundo wa diskosi. Mtazamo huu ulifaa makala hii katika kuchanganua namna muwala ulivyopatikana katika vikatuni vya *Shujaaz*. Pili, uchanganuzi unashughulikia diskosi kama mchakato wa kijamii. Hii ina maana kuwa diskosi ni mali ya jamii na hutekeleza wajibu wake kutegemea matarajio ya wanajamii ambamo diskosi hiyo imezalishwa. Matarajio haya huwa sehemu muhimu ya maarifa ya kiusuli yanayokuza muwala wa kijumla. Hatimaye, diskosi ya *Shujaaz* ilishughulikiwa kama suala la mazoea ya kijamii. Mtazamo huu ulifafanua kuwa diskosi huzaliwa, husambazwa, huenezwa na kutumiwa katika jamii. Mikakati mbalimbali ya mazoea ya kijamii hutumiwa kuipa diskosi hii utambulisho katika mazingira ilimosomwa na hivyo kukuza muwala wa kijumla. Mihimili iliyoongoza makala hii ni pamoja na: Diskosi huundwa na jamii. Matumizi ya lugha huamuliwa kijamii na lugha hubadilika kulingana na hali ya jamii, Diskosi husaidia katika kuunda na kubadilisha maarifa, mahusiano ya jamii na utambulisho wa jamii, Diskosi huundwa na mahusiano ya uwezo na husheheni itikadi. Mhimili huu hudokeza athari za kijamii katika diskosi, diskosi huundwa na mahusiano ya uwezo na husheheni itikadi na diskosi huundwa na mahusiano ya uwezo na husheheni itikadi.

MBINU YA UTAFITI

Utafiti huu ulitumia mpango wa kimaielezo katika kuchanganua data na kuwasilisha matokeo ya utafiti. Usampulishaji katika makala hii ulikuwa mchakato wa kuteua kundi ndogo kutoka katika kundi kubwa la nakala za *Shujaaz* zilizotafitiwa ili kuafikia malengo ya utafiti (Kothari, 2009). Kwa mujibu wa Gay (1992) mtafiti huteua sampuli kwa sababu ya kuwepo kwa ufinyu au udhaifu fulani ambao huzuia kutafiti idadi lengwa yote. Ufinyu na udhaifu uliomkumba mtafiti unafafanuliwa na Mugenda na Mugenda (1999) wanaposema kuwa rasilimali na wakati ndivyo vizuizi vikubwa katika kufanya maamuzi kuhusiana na uteuzi wa sampuli. Mtafiti aliteua kimakusudi jumla ya nakala 35 kwa kuzingatia kigezo cha yaliyomo. Mugenda na Mugenda (1999) wanasema kuwa katika mbinu ya kimakusudi, mtafiti huwa na uhuru wa kuteua sampuli zilizo na data iliyohitajika. Mtafiti aliteua nakala moja kwa kila matoleo matatu, kuanzia toleo la kwanza Februari mwaka wa 2010 hadi toleo la Disemba mwaka wa 2018. Kiwango cha sampuli iliyoteuliwa kilikuwa takribani asilimia thelathini na tatu nukta tatu ya jumla ya nakala zilizochapishwa katika kipindi hiki. Asilimia ambayo iliafikiana na mawazo ya Mulusa (1990) anapopendekeza kuwa thuluthi ya idadi lengwa inatosha kutumiwa katika kufanya makadirio ya sifa zinazochunguzwa katika utafiti.

MATOKEO YA UTAFITI

Utafiti huu ulibainisha kuwa vipengele vifuatavyo hukuza muwala katika diskosi ya vikatuni vya *Shujaaz*:

Kielelezo cha 1: *Shujaaz* chapta #29, ukurasa wa 19

Mada na Muwala

Mada ni mapatano baina ya washiriki katika mawasiliano kulingana na mhimili wa umuhimu. Uteuzi wa mada ya diskosi hutegemea kilicho muhimu hapa, kwangu na kwake katika kipindi fulani (Coulthard, 1981). Data ya utafiti huu ilibainisha kuwa kuna nakala ya #29 yenye hadithi ya mada: “Mtiche Akikosa, Utagwara”. Maswali yaliyoongoza uelewaji wa hadithi hii ni pamoja na: Kwanza, namna mada ilivyochangia uelewaji wa hadithi? Pili, namna mada ilivyokuza muwala? Hatimaye, namna mada ilivyokuza muwala uliotokana na msuko na muwala wa kijumla? Muwala wa kijumla ulikuzwa na maarifa ya kiusuli ya hadhira lengwa kuhusu matukio mbalimbali hadithini (Habwe, 1999).

Muwala ulikuzwa na mada kwa kueleza ni kwa nini paneli zilihusiana kimaana katika kujenga msuko wa hadithi (Brown & Yule, 1983). Tazama *Kielelezo cha 1*:

Mtiche akikosa? Utagwara!!

Mwalimu akikosa? Utafeli!! (Tazama *Kielelezo cha 1*)

Muwala wa kijumla ulikuzwa na mada hii ikizingatiwa kuwa baadhi ya hadhira lengwa ni wanagenzi. Huenda wameshuhudia visa vya walimu kutohudhuria vipindi vya masomo shuleni. Paneli ya kwanza ilisimulia shughuli walizoshiriki wanafunzi walimu waliposa kuhudhuria kipindi. Matukio yafuatayo yalibainika katika *Kielelezo cha 1*.

Utangulizi wa hadithi ni mandhari ya darasani. Wanafunzi walishiriki katika kuchongoana, kulala kwenye dawati, kusimama darasani na kupiga gumzo. Hizi ni athari za walimu kutohudhuria

vipindi vya masomo shuleni. Paneli ya mwisho (*Kielelezo cha 2*) isiyokuwa na uhusiano wa ujirani na paneli ya kwanza matukio yafuatayo yalidhihirika:

Kielelezo cha 2: Shujaaz chapta #29, ukurasa wa 19

Muktadha wa mandhari katika *Kielelezo cha 2* ni ukumbi wa shule kulikofanyika mkutano wa wazazi na walimu. Wazazi walitaja sababu za walimu kukosa kuhudhuria vipindi vya masomo kuwa:

Mwalimu mwingine anasafirisha boda boda mchana.

Mwalimu mwingine ni mhudumu wa boda boda mchana.

Performance imeharibika juu walimu wako biashara mchana.

Matokeo (ya mtihani) yamedorora kwa sababu ya walimu kufanya biashara mchana.

Nilienda M-Pesa mchana mwalimu wa class 3 akaniitisha pesa za hio tuition.

Nilienda kutafuta huduma za *M-pesa* mchana (wakati ambao mwalimu anapaswa kuwa shuleni akifunza) mwalimu wa darasa la tatu akianiagiza pesa za masomo ya ziada.

Ndio! Hata mimi ninaunga mkono hio proposal.

Naam, hata nami ninaunga mkono pendekezo hilo (kupewa uhamisho kwa naibu wa mwalimu mkuu).

Kauli hizi ni maoni ya wazazi kuhusu vichocheo vya walimu kutohudhuria vipindi vya masomo. Kwanza, kuna mwalimu ambaye ni mhudumu wa boda boda badala ya kuwa kazini. Pili, kiwango cha masomo kilididimia kwa sababu ya walimu kushiriki biashara wakati waliopaswa kuwa shuleni. Tatu, walimu wanarandaranda njiani wakiwaitisha wazazi pesa za mafunzo ya ziada. Hatimaye, mmoja wao aliunga mkono pendekezo la naibu wa mwalimu mkuu kupewa uhamisho.

Dhana ya mada baina ya paneli ya kwanza na ya mwisho ilifasiriwa kwa kuzingatia uhusiano wa matukio baina ya paneli hizi mbili. Ingawa, hazipo katika mahusiano ya ujirani. Yaliyomo yalihusu mada ya hadithi. Paneli ya kwanza ilitoa athari na ya mwisho ilitoa kiini cha walimu kutohudhuria vipindi vya masomo.

Paneli hizi zilihusiana kwa njia spesheli. Kilichoziweka pamoja ni suala la walimu kukosa kuhudhuria vipindi vya masomo shuleni. Suala lilosababisha kufeli kwa wanafunzi. Kwa mujibu

wa Danes (1974), muwala wa diskosi huathiriwa na mshikamano na mwingiliano wa maudhui yanayochangia kukuza mada kuu. Muwala ulikuzwa na matukio panelini kuwa hizi na uhusiano wa dhana. Dhana hizi zilikuwa na ukweli fulani wa mahusiano ya kimaana na mada kuu ya hadithi (Van Dijk, 1987). Mahusiano ya mada yalikuwa kiini cha paneli hizi kusomeka kama sehemu ya hadithi iliyokuwa ikisimuliwa. Masuala yafuatayo ni baadhi ya elementi zilizokuza muwala baina ya paneli ya kwanza na ya mwisho:

- Hadithi hii iliwasilishwa kupitia diskosi ya *Shujaaz* ambavyo huchapishwa nchini Kenya. Hivyo, matukio katika paneli ya kwanza na paneli ya mwisho yalikusiana moja kwa moja na muktadha wa wanamoishi vijana. Muwala wa jumla uliokuzwa ulitokana na maarifa ya kiusuli walionayo vijana kuhusu athari na sababu za walimu kutohudhuria vipindi vya masomo shuleni.
- Wahusika vibonzo kwenye paneli hizi walitumia msimbo wa Sheng ambao ulihusishwa na vijana nchini Kenya. Vijana walijitambulisha na wahusika wanafunzi katika paneli ya kwanza na kuwaona kama wenzao.
- Wahusika katika paneli hizi ni wazazi, wanafunzi na walimu ambao ni washika dau katika sekta ya elimu.
- Suala muhimu ni kumulika walimu wasiowajibika kwa kukosa kuhudhuria vipindi vya masomo shuleni.
- Muktadha wa mandhari ya paneli hizi ni shuleni: Paneli ya kwanza ni darasani na paneli ya

mwisho ni katika ukumbi wa mikutano ambao ulihusiana moja kwa moja na mada iliyohusu walimu kutohudhuria vipindi vya masomo shuleni.

- Elementi nyingine ni kama vile sentensi, nomino na vishazi ambavyo vilikusiana kimaana na mada katika paneli ya kwanza na paneli ya mwisho (Habwe, 1999, uk. 186)

Ingawa, paneli ya kwanza na ya mwisho zilisambazwa katika sehemu tofauti za hadithi. Muwala ulichangiwa na elementi zilizounda mshikamano wa mawazo au dhana baina ya paneli hizi. Mwandishi alihakikisha kuwa chochote alichangazia kilitimiza kigezo cha umuhimu (Coulthard, 1981), ili paneli zitimize mahitaji ya muktadha wa kiisimu na kimandhari. Muwala baina ya paneli hizi ulibainika nje ya mipaka ya mfuatano wa namna paneli zilivyofuatana katika hadithi iliyosimuliwa. Ishara panelini zimejengeka kwenye misingi ya kufasiriwa na msomaji kwa kuzingatia uhusiano wa dhana moja na nyingine. Licha ya ukweli kuwa hazipo katika ujirani.

Anavyosema Groensteen (1999), ni kuwa paneli hutagusana kimaana bali si lazima ziwe katika ujirani ila ni paneli zote hadithini. Paneli moja huhusiana na nyingine kwa sababu kila paneli huwepo katika vikatuni kwa kuhusiana na nyingine (Groensteen, 2007). Hata hivyo, baadhi ya paneli hazina uhusiano wa moja kwa moja na mada. Ukosefu wa mshikamano wa kimaana baina ya paneli ulisambaratisha mfumo wa ukuzaji wa mada kuu ya hadithi (Fries, 1983 katika Wang & Guo, 2014). Tazama *Kielelezo cha 3*:

Kielelezo cha 3: Shujaaz chapta #29, ukurasa wa 21

Yanayotendeka panelini hayana uhusiano wa moja kwa moja na mada kuu ya hadithi:

Mwalimu: Unajua wewe ni mrembo hadi other women wameogopa kuingia hoteli?

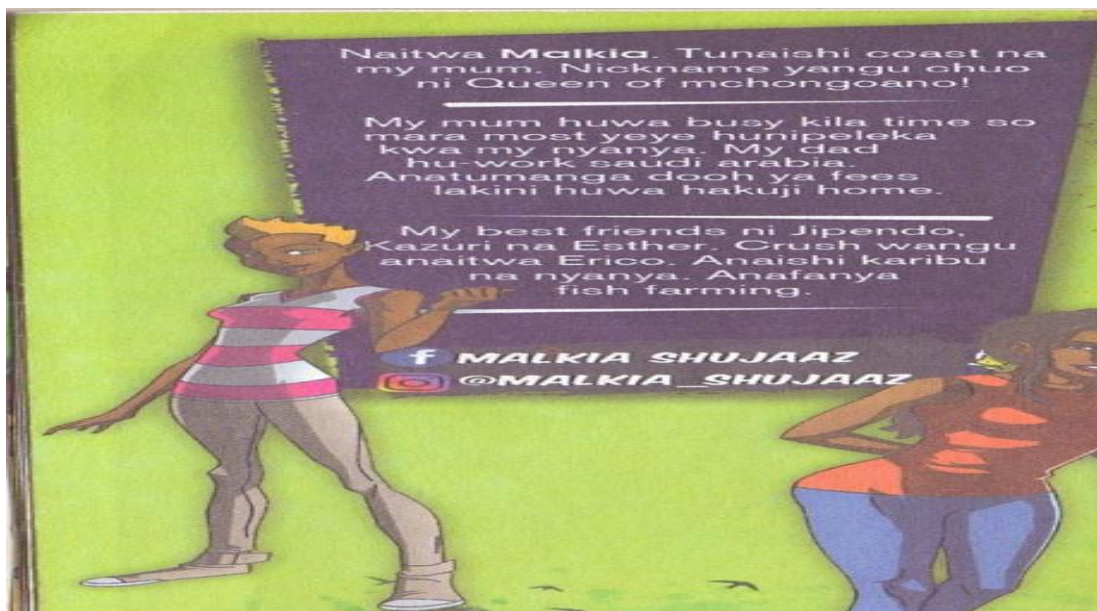
Unajua wewe ni mrembo hadi wanawake wengine wameogopa kuingia mkahawani?

Mama yake Malkia: Stop it with the flattery.

Wacha kunihadaa.

Mazungumzo panelini hayaambatani na mahitaji ya mada ya hadithi. Yanalazimu swali, “Je, ni kwa nini yawepo hadithini na kwa muktadha upi?” Mkondo wa mazungumzo baina ya wahusika panelini hayakuzi muwala unaoletwa na msuko wa matukio hadithini. Kimaana paneli hii iko nje ya mada kwa sababu ilianguzia masuala ambayo yakitathminiwa kivyake hayakuwa na uhusiano wa moja kwa moja na mada kuu. Mazungumzo baina ya mwalimu na Mama yake Malkia yalikuza muwala wa kijumla. Yalihitaji maarifa ya kiusuli kutoka katika nakala tofauti. Katika nakala ya #100, Malkia anasema (Kielelezo cha 4):

Kielelezo cha 4: Shujaaz chapta #100, ukurasa wa 15

...My mum huwa busy kila time so mara most yeye hunipeleka kwa my nyanya. My dad huwork Saudi Arabia. Anatumanga dooh ya fees lakini huwa hakuji home...

...Mama yangu huwa na shughuli nyingi kila wakati aghalabu hunipeleka kwa nyanya yangu. Baba yangu hufanya kazi nchini Saudi Arabia. (Yeye) hutuma karo lakini huwa haji nyumbani...

Kauli hii iliibua dhana kuwa Mama wa Malkia ni mzazi mtepetevu. Alipuuza kuzungumza na Malkia kuhusu masuala yaliyomhusu kama kijana msichana. Alienda kukutana mikahawani na mwalimu aliyedhani angemchumbia. Huenda, ni kwa sababu mumewe hufanya kazi nchini Saudi Arabia na haji nyumbani. Kwa mujibu wa Van Dijk (2001), nguvu za kushawishi huwekewa msingi na maarifa, habari na mamlaka. Mwalimu alitumia

uwezo wa kuwa mwalimu kumshawishi Mama yake Malkia kumlipia mwana wake masomo ya ziada.

Sauti za Kionomatopeya

Kuwepo kwa sauti za kionomatopeya vikatuni ni hustawisha maana ya picha za michoro “zilizonyama” (McCloud, 1993). Anavyosema Beck (1999), ni kuwa sauti za kionomatopeya si sehemu ya maneno ya mwandishi wala michoro ya picha na hupewa nafasi ndogo panelini. Huungana na michoro ya picha ili kuwasilisha maana isiyowasilishwa kwa maneno au michoro ya picha pekee (Harvey, 2001). Sauti ya kionomatopeya ni neno linaloiga sauti ya kitu fulani (Dofs, 2008). Huwasilisha sauti ya kitu, kiumbe au hali. Sauti hii huiga, huzalisha au huwakilisha sauti ya kimsingi ya kitu fulani. Tazama *Kielelezo cha 5*, sauti ya kionomatopeya, “KUKURIKOO!!!” ilitumiwa kukuza muwala:

Kielelezo cha 5: Shujaaz chapta #61, ukurasa wa 30

Kukurikoo!!! ni sauti iliyoiga sauti ya jogoo anapowika. Sauti hii iliashiria kupambazuka, yaani wakati wa majogoo; kumekucha. Ufasiri huu ulitokana na maarifa ya kiusuli ya msomaji kuwa, kuwika kwa jogoo kuliashiria mapambazuko. Brown na Yule (1983), wanasisitiza kuzingatiwa kwa maarifa ya kiusuli katika kufasiri muwala. Panelini sauti hii iliambatana na picha za michoro

ya miale ya jua angani na ilitoka kwa nyumba, alikolala jogoo.

Kwa mujibu wa Petersen (2007), kuna uhusiano wa kimaana baina ya sauti ya kionomatopeya na michoro ya picha. Michoro hii hutoa maelezo zaidi katika kujenga maana ya panelini. Sauti hizi zinapochanganuliwa picha za michoro huzingatiwa. Sauti *kukurikoo!!!* iliyaweka matukio panelini na paneli zilizofuatia kwenye kipindi maalumu cha

kiwakati. Matukio yalitokea “wakati wa majogoo”, yaani alfajiri na mapema. Maana iliyopatikana ni “siku iliyofuata asubuhi na mapema.” Mhusika Malkia, Kazuri na Jipendo katika paneli zilizotangulia walihudhuria “Disko Matanga” usiku. Hata hivyo, Malkia alikosa kurudi nyumbani pamoja nao. Paneli iliyofuata mhusika Malkia aliamka asubuhi na mapema siku iliyofuata kuwasaka. Kwa mujibu wa Eisner (1985), wakati katika vikatuni hutokana na msuko wa matukio katika hadithi inayosimuliwa. Sauti hii ilileta mshikamano baina ya paneli zilizotangulia kwa kubainisha wakati ambapo Malkia aliamka kwenda kuwatafuta Jipendo na Kazuri.

Maandishi katika Mandhari ya Paneli

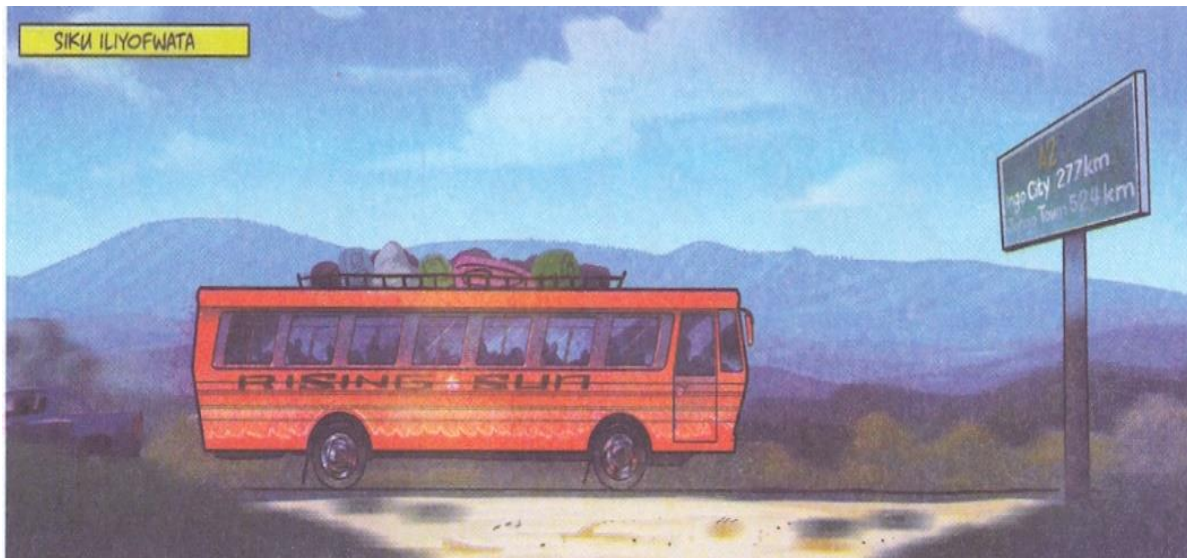
Kwa mujibu wa Badman (2012), maandishi katika mchoro panelini ni sehemu ya mandhari. Maandishi haya husomwa na wahusika kama

masimulizi au hata wakayaandika. Maandishi katika mandhari ya paneli yalitoa maelezo yaliyoendeleza msuko wa hadithi. Yalikuza muwala wa hadithi kwa kudhihirisha wakati, mahali, hitimisho la hadithi na mabango ya biashara.

Wakati

Japo si kwa njia ya moja kwa moja maandishi katika mandhari ya paneli yalidhihirisha wakati wa kutendeka kwa tukio. Wakati panelini huwakilisha msuko wa matukio hadithini na huafikiana na matarajio ya msomaji kuhusu msuko wa hadithi (Marion, 1993). Maandishi katika mandhari ya paneli yalikuza muwala uliokuzwa na msuko kwa kubainisha wakati wa tukio fulani. Kwa mfano, kuna mchoro wa basi lilioandikwa “RISING SUN,” kifungu hiki kina maana sawa na “Jua linalochomoza”: Tazama *Kielelezo cha 6*:

Kielelezo cha 6: Shujaaz chapta #100, ukurasa wa 11

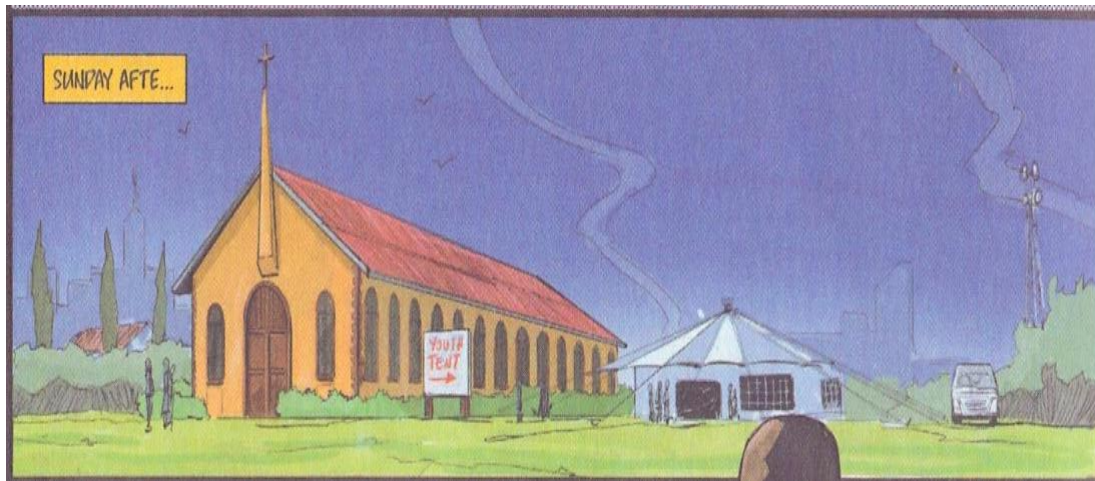
Muwala ulikuzwa na kifungu hiki kwa namna zifuatazo: Basi kwenye paneli huondoka asubuhi na mapema kuelekea mjini na ndio sababu linaitwa “Rising Sun”. Bango lililopo kando ya barabara lilithibitisha kuwa safari ya kwenda mjini Ingo ni kilomita mia mbili sabini na saba. Huu ni mwendo mrefu ambao ulihitaji basi kuondoka mashambani asubuhi mapema. Paneli zilizotangulia wahusika Charlie Pele na Taabu walikuwa wamepanga kutazama mechi ya fainali ya michuano ya Taji la Ingo mjini Ingo siku iliyofuata. Pengo lililopo baina

ya paneli iliyotangulia na *Kielelezo cha 6* lilizibwa na matarajio kuwa Taabu na Charlie Pele waliabiri basi hili. Muwala ulikuzwa kupitia kuwa uhusiano wa mshikamano baina ya paneli zilizotabirika kutokana na msuko wa hadithi (Crombie, 1985). Maandishi katika mandhari ya paneli yalidhihirisha wakati watukio hadithini. Ingawa, hayakubainishi wakati moja kwa moja. “Asubuhi na mapema” ilirejelewa kwa kifungu, “Rising Sun”. Basi hili lililinganishwa na jua linalochomoza. Maneno ya mwandishi panelini:

Siku iliyofwata

Siku iliyofuata

Kifungu hiki kililazimu kuzingatiwa kwa paneli zilizotangulia. Kwa mujibu wa paneli iliyofuata hii ndio siku Taabu na Charlie Pele walisafiri kwenda mji wa Ingo. Aidha, bango la barabarani lililoandikwa “Ingo City” panelini ni ushahidi tosha kuwa gari hili halielekei kwingine ila mjini Ingo.

Kielelezo cha 7: Shujaaz chapta #100, ukurasa wa 21

“Youth Tent” ni kifungu cha maneno katika lugha ya Kiingereza chenye maana sawa na “Hema la vijana.” Alama ya mshale chini ya maneno “Youth Tent” iliashiria mchoro wa hema uliopomkabala na jumba lenye msalaba. Maana ya kifungu hiki hayangekamili bila ya kuzingatia ishara ya msalaba. Kwa mujibu wa Beck (1999), vikatuni lazima viwe na ishara zake kwa sababu si kila kitu kinachowasilishwa ni ishara maalumu katika ufasiri wa maana ya paneli. Ishara ya msalaba iliongoza mfumo wa uelewaji wa maandishi kwenye mandhari ya paneli. Paneli hii ilieleweka kwa kuzingatia paneli zilizotangulia katika hadithi iliyosimuliwa.

Kwa mujibu wa Kraft (1978), katika Beck (1999), ishara muhimu katika vikatuni hueleza mandhari na matendo ya wahusika. Huendeleza msuko wa hadithi. Uchanganuzi makinifu wa diskosi hauangazii tu ujumbe unaowasilishwa kwa maandishi bali huchunguza vipengele vya kisimiotiki (Van Dijk, 1995), mfano msalaba katika mandhari ya paneli. Anavyosema Yus (2006), ni kuwa ufasiri wa ishara vikatunini hutegemea

Mahali

Utafiti huu ulibainisha kuwa maandishi katika mandhari ya paneli huashiria mahali tukio lilipotokea. Kwa mujibu wa Marion (1993), baadhi ya elementi ambazo huwezesha uelewaji wa vikatuni ni matarajio ya msomaji katika kujaza mapengo hadithini. Yalibainisha mahali kama vile hospitalini, hemani na shuleni. Tazama *Kielelezo cha 7*:

maarifa ya kiusuli ya msomaji. Hudokeza matarajio na machukulio ya kijamii kuhusu ulimwengu ambao ishara fulani zinapatikana. Ishara ya msalaba panelini ni ishara ya kisimiotiki iliyobainisha kuwa hema la vijana lipo mkabala na kanisa. Hema hili linatambuliwa kuwa sehemu ya ua la kanisa kutokana na ishara ya msalaba. Maneno ya mwandishi katika *Kielelezo cha 7*:

Sunday afte (afternoon)

Jumapili adhuhuri

Nukuu hii ilithibitisha kuwa matukio panelini ni kwa mujibu wa siku ambayo mhusika JK alimrai Maria Kim ahudhurie mazoezi ya kwaya kanisani. Siku ya Jumapili iliipa paneli hii muwala wa jumla, aghalabu ni siku ya mapumziko. Vijana kupitia kwa paneli hii walishauriwa kutumia muda wao wa mapumziko kushiriki katika shughuli za kukuza vipaji. Mfano, kushiriki katika mazoezi ya kwaya ili kunoa vipaji vyao vya uimbaji.

Aidha, kifungu cha maneno: “Hema la Vijana” kilitambulisha wahusika kwenye hema kuwa ni vijana. Ina maana kuwa mazoezi ya kwaya yalifanyika katika hema la vijana ndani ya ua la kanisa. Paneli iliyofuata wahusika walionekana wakiwa na zana za muziki kama vile gitaa. Kulingana na paneli hii maandishi kwenye mandhari yalitambulisha mahali kwa kutaja mandhari panelini. Mahali palipotajwa palioana na msuko wa hadithi kwa kutambulisha wahusika ambao huenda hawaonekani panelini. Hatimaye

yalibainisha uhusiano uliopo baina ya michoro ya picha, yaani kanisa na hema la vijana katika mandhari ya paneli ili kuwa sehemu ya hadithi.

Hitimisho la Hadithi

Baadhi ya maneno ya mwandishi yalikuza muwala kwa kuashiria mwisho wa hadithi. Kwa mfano kifungu cha maneno katika *Kielelezo cha 8: Mama Stacey Salon* kwenye ukuta wa chumba cha ususi:

Kielelezo cha 8: Shujaaz chapta #100, ukurasa wa 28

Kifungu cha maneno, “Mama Stacey Salon” kilichangia katika ujenzi wa msuko wa hadithi. Kilibainisha kuwa mhusika Nancy alienda kusuka nywele kwa “Mama Stacey Salon”. Nancy anaposema:

Haiya nyi wasee si tuchekiane

Wenzangu tukutane (Baadaye)

Aliashiria kuwa hadithi hii imefika hatima. Hadithi iliwashirikisha wahusika watatu, Nancy alipoingia kwenye chumba cha ususi ni ishara kuwa wanafumukana. Msomaji hakutarajia kuendelea kwa hadithi baada ya kusoma kifungu, “Mama Stacey Salon.” Msomaji alipaswa kutumia mwonoulimwengu wake kujaza pengo la maarifa katika hadithi iliyosimuliwa. Kwa mujibu wa Nangira (2004), mwandishi si lazima aeleze kila kitu na ishara anazotumia. Maandishi kwenye ukuta yalimtoa mhusika Nancy hadithini na kumweka katika chumba cha ususi. Mahali ambapo hangeonekana wala kuwa sehemu ya hadithi tena.

Pili, yalitoa kiini cha hadithi kufika hitimisho. Mhusika mmoja alipoingia katika chumba cha ususi waliobaki nje wanasambaratika. Hatimaye, yalitambulisha kuwepo kwa mhusika Mama Stacey panelini ingawa haonekani kwa hadhira. Mlango uliowazi wa chumba cha ususi ni ishara kuwa mhusika Mama Stacey yumo chumbani. Ni machukulio ya mwandishi kuwa msomaji ana umilisi kuwa maandishi kwenye mandhari ya paneli, “Mama Stacey Salon” ndio mwisho wa hadithi.

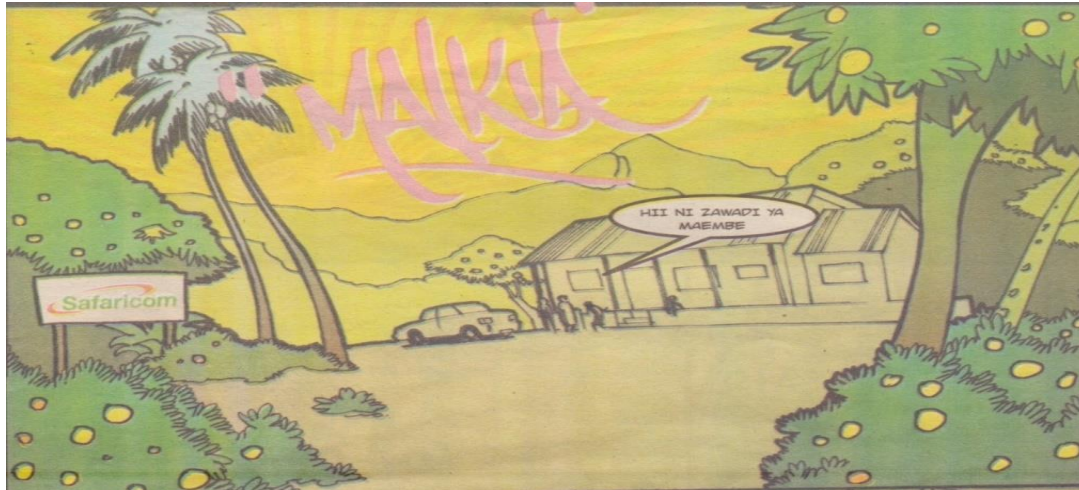
Mabango ya Biashara

Mabango ya biashara hutekeleza wajibu wake kwa kujificha katika uhalisia wake na huashiria kitu ambacho kimefichama (Fairclough, 1989), ni vigumu vijana ambao ni hadhira lengwa kuelewa athari zake. Baadhi ya kampuni zilizotangaza huduma zake katika *Shujaaz* ni zahanati za *T-safe* na *Safaricom*. Nembo za kampuni mbalimbali zilikuwa kwenye mabango panelini na zililenga kuwashawishi vijana kushabikia bidhaa au huduma

zilizotangazwa. Nembo hizi ziliwabainishia vijana masuala yakuaminiwa kuhusu huduma au bidhaa. Imani iliyokuzwa huenda baadaye ikakita mizizi na kuwa itikadi (Van Dijk, 2001). Itikadi ambayo

ingewaongoza vijana katika kutathmini kampuni wanazopendelea huduma au bidhaa zake (Wodak, 2008). Tazama *Kielelezo cha 9*:

Kielelezo cha 9: Shujaaz chapta #3, ukurasa wa 7

Bango lenye istilahi “Safaricom” halina uhusiano na mada ya hadithi. Mandhari panelini ni mashambani kwa nyanya ya mhusika Malkia. Kwa mujibu wa Jigal (2006), aghalabu vikatuni vya Kiafrika hutangaza bidhaa katika mazingira na wahusika mashujaa ambao ni wa Kiafrika. Ingawa, istilahi hii ilionekana kuwa na jukumu la kufahamisha kuhusu huduma za kampuni ya *Safaricom*, ilieneza mtazamo wa kiitikadi kama ilivyo katika diskosi za propaganda (Weiss & Wodak, 2003).

Safaricom ni kampuni ya kutoa huduma za mawasiliano nchini Kenya. Uelewaji wa paneli ulichangiwa na maarifa ya kiusuli walionayo vijana kuhusu ulimwengu wanamoishi. Nembo hii ilikuza muwala wa kijumla. Mandhari panelini ni nchini Kenya na yalikuza uhalisia hadithini. Uchanganuzi makinifu wa diskosi hutathmini michakato ya kijamii kutokana na kipindi mahususi cha kiwakati katika diskosi (Fairclough & Wodak, 1997). Nembo ya *Safaricom* iliweka paneli hii katika kipindi maalumu cha kiwakati. Mabango ya biashara katika vikatuni yalikuza muwala kwa kuashiria eneo au hurejelea suala lenye msingi ya kihistoria. Hivyo basi matukio hadithini ni baada ya kuzinduliwa kwa kampuni hii. Ina maana kuwa diskosi ya *Shujaaz* ilisheheni maarifa na kumbukumbu za kijamii nchini Kenya.

Istilahi hii ilitangaza kusambaa kwa huduma za kampuni ya *Safaricom*. Dhana ya imani iliyokuzwa ni kutokana na ukweli kuwa kampuni hii hutamalaki taratibu za kuunda fikira na mawazo ya hadhira lengwa. Mchakato huu ulifanikisha kuundwa kwa hegemoni ya soko la kutoa huduma za mawasiliano ya simu ya rununu. Hatimaye, kuhalalisha ulimwengu ambao kampuni ya *Safaricom* ilihudumu bila ya kuwa na kampuni pinzani.

Maelezo ya Mwandishi

Maelezo ya mwandishi huondoa utata wa maana panelini na huelekeza msomaji katika mchakato wa ufasiri wa maana (Badman, 2012). Kwa mujibu wa Saraceni (2000), maelezo ya mwandishi aghalabu hutoa habari za kumsaidia msomaji kukarabati mtiririko baina ya paneli ili kuziba pengo lililowasilishwa kwa gata. Maelezo ya mwandishi yametumiwa kukuza masuala yafuatayo hadithini:

Wakati

Kwa mujibu wa Yus (2006) wakati huwasilishwa kwa urahisi vikatunini kupitia kwa maelezo ya mwandishi. Neno au vifungu vya maneno kama vile “Baadaye” na “Siku iliyofuata asubuhi”, hudhihirisha wakati. Maneno ya mwandishi yalieleza kipindi cha wakati baina ya paneli

mbalimbali katika hadithi (Mikkonen, 2017). Anavyosema Neil (2012), ni kuwa dhana ya wakati hukuzwa na yaliyomo panelini. Maelezo ya mwandishi yalieleza wakati usiodhihirika na

unaodhihirika. Wakati usiodhihirika ulibainika kwa matumizi ya vifungu vya maneno au neno kama vile “Baadaye: siku kadhaa”. Tazama *Kielelezo cha 10*:

Kielelezo cha 10: Shujaaz chapta #61, ukurasa wa 7

Baadaye: siku kadhaa

Poly: Sitachukua simu yake.

Baada ya siku kadhaa

Sitapokea simu yake.

Kifungu cha maneno, “Baadaye: siku kadhaa” katika paneli ya pili, kilidhihirisha kipindi cha wakati kisichobainika baina ya paneli ya kwanza na paneli ya pili. Kipindi ambacho ni kati ya siku mbili hadi siku sita. Ingechukua siku saba huenda kipindi hiki kingerejelewa kuwa, “Baada ya juma moja”. Kipindi hiki kilikuza muwala kwa kutaja makadirio ya muda kabla ya Poly na Knighty kuzungumza tena. Hii ni baada ya Knighty kumwambia Poly huenda amempachika mimba katika paneli iliyotangulia. Mazungumzo baina ya Poly na rafikiye ni kama ifuatavyo:

Jibu la Poly lilibainisha kuwa kifungu: “Baadaye: siku kadhaa” huenda ni kipindi ambacho alikuwa anajisahaulisha kuhusu Knight. Mhusika Knight kuwa mjamzito au la si tatizo kwake hadi pale alipoambiwa na rafiki yake kuwa alitafutwa na Knight. Ingawa, mapenzi walishiriki wawili, Knight ndiye huenda angetwikwa jukumu la kubeba ujauzito na kumlea mwana. Kwa mujibu wa Fairclough & Wodak (1997), diskosi husheheni itikadi. Vijana walishauriwa kujiepusha na mazoea ya kushiriki ngono bila kinga ili wasije wakajuta kama Knight kabla ya kugundua kuwa hakuwa mjamzito. Hatimaye, kifungu hiki kiliweka nje matukio yaliyotokea baina ya paneli ya kwanza na paneli ya pili ambayo hayahusiana na mada wala msuko wa hadithi.

Rafiki wa Poly: Poly, Knight ako inje ya gate anadai kukuona.

Poly, Knight yupo nje ya lango (la shule) anaomba kukuona.

Kielelezo cha 11: Shujaaz chapta #29, ukurasa wa 3)

Aidha, maneno ya mwandishi hubainisha wakati maalumu. Tazama *Kielelezo cha 11*:

Kwenye paneli kuna maelezo ya mwandishi:

Monday Morning, 8:00.

Jumatatu saa mbili kamili za asubuhi.

Kauli hii ilikuza muwala kwa kuwa kitangulizi cha hadithi. Matukio hadithini ni baada ya saa mbili kamili asubuhi. Kipindi “Jumatatu saa mbili asubuhi...” ni utangulizi wa hadithi. Kiliweka wazi utepetevu wa baadhi ya maafisa wa serikali wa kutofungua ofisi wakati uliofaa. Paneli iliyofuata mhusika Boyie alipata ofisi ya katibu wa kudumu haijafunguliwa. Matumizi ya kifungu “... Jumatatu saa mbili kamili za asubuhi...” kilikuza suala la kiitikadi. Itikadi iliyokuza muwala wa mantiki (Mullins, 1972). Msomaji alitarajia ofisi za serikali kuwa zimefunguliwa saa mbili kamili za asubuhi siku za juma. Maarifa ya kiusuli walionayo vijana ni kuwa ofisi za serikali hufunguliwa wakati uliotajwa kwenye kifungu hiki nchini Kenya.

Kwa mujibu wa Van Dijk (1986), jukumu kuu la uchanganuzi makinifu wa diskosi ni kuchanganua wale walio mamlakani, wanaowajibikia suala fulani na wenye uwezo na fursa ya kuangazia changamoto za kijamii. Muwala ulikuzwa na kipindi hiki kwa kutambulisha sifa ya mhusika DJ Boyie kuwa mwenye kuwajibikia masuala ya vijana. Ni matarajio ya msomaji kuwa mhusika DJ Boyie kuwa mstari wa mbele katika kutafuta suluhu za changamoto zilizowakumba vijana. Matarajio ambayo yalitokana na tajriba ya msomaji, mfumo wa imani uliokuzwa katika *Shujaaz*, mielekeo au maoni ya kibinafsi kuhusu mhusika huyu ambaye alikuwa na hadhi ya shujaa.

Siku ya Kutokea kwa Tukio

Baadhi ya maelezo ya mwandishi hutaja siku maalumu ya kutokea kwa tukio na hufafanua mandhari ya paneli. Maana ya kijumla ya paneli hujengwa kwa mandhari kuafikiana na matarajio ya hadhira kuhusu msuko wa hadithi (McCloud, 1993). Hii ni kwa sababu maana kamili ya paneli yalihalalishwa na muktadha wa mandhari. Kwa mfano *Kielelezo cha 12*:

Kielelezo cha 12: Shujaaz chapta #104, ukurasa wa 15

Paneli zilizotangulia wahusika wamekuwa wakijiandaa kwa siku ya michuano ya urembo. Msomaji anaposoma:

Siku ya auditions

Siku ya michuano

Msomaji anafahamu kuwa hii ni siku ambayo wahusika walikuwa wakijiandaa kushiriki na kubandika mabango yaliyoihusu. Mandhari katika *Kielelezo cha 12* yalifasiriwa kama ifuatayo: foleni ya watu ilitokana na idadi kubwa ya washiriki katika mashindano ya urembo. Ukumbi wa kijamii wa Jongo ulionekana ungechukua idadi kubwa ya hadhira na washiriki katika tamasha za urembo. Bango lenye picha ya mhusika wa jinsia ya kike katika ujirani wa ukumbi liliashiria kuwa washiriki si wa jinsia nyingine ila ya kike.

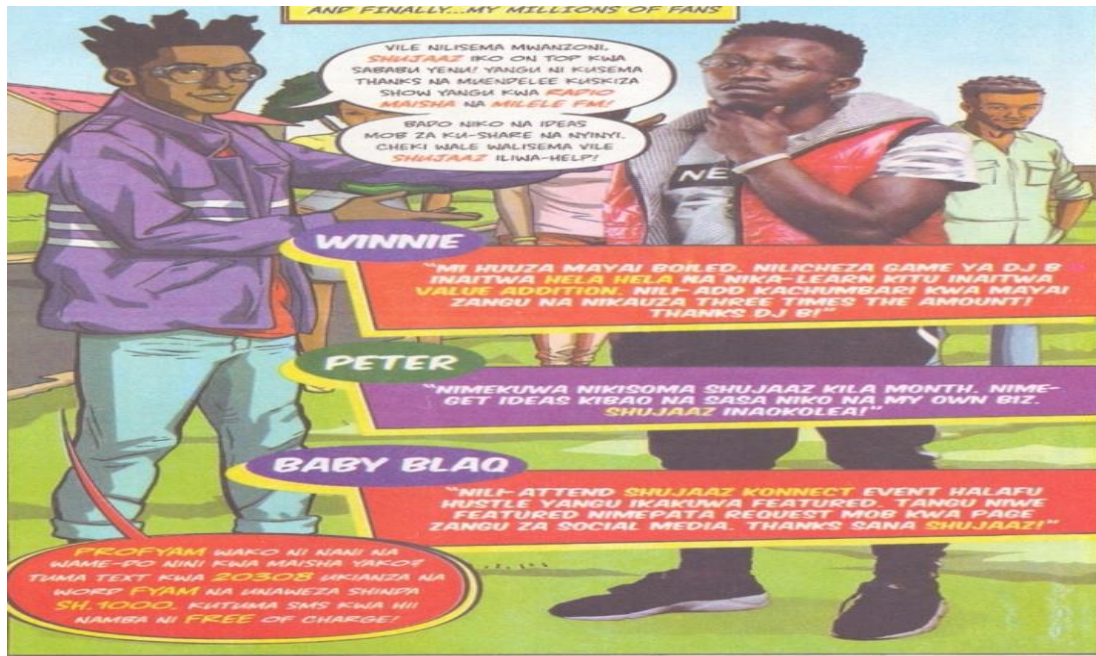
Majumba yaliyorundikana kwenye ujirani wa ukumbi ni ishara kuwa huu ni mtaa wa mabanda.

Huenda ndio sababu wahusika wengi kuhudhuria michuano ya urembo. Hatimaye, kwa mujibu wa Saraceni (2000), msuko wa paneli hubainika kupitia upana wa paneli. Paneli ndogo huashiria muda mfupi bali paneli pana aghalabu husheheni muda mrefu usiokatizwa. Ukubwa wa paneli hii ikilinganishwa na paneli nyingine hadithini uliashiria msuko mrefu, yaani tamasha hii ilichukua muda mrefu (Saraceni, 2000). Mukadha wa mandhari uliambatana na maarifa ya kiusuli ya vijana kuhusu michuano ya mashindano ya urembo na ulirahisisha uelewaji wa paneli.

Hitimisho la Hadithi

Maelezo ya mwandishi yalikuza muwala kwa kuashiria hitimisho la hadithi. Yalimwongoza msomaji “nje” ya hadithi ili baada ya kusoma asije akajiuliza “halafu?” (Wepler, 2011), mada katika utangulizi ikikosa kuangazia katika hadithi. Tazama *Kielelezo cha 13*:

Kielelezo cha 13: Shujaaz chapta #100, ukurasa wa 21

And finally, ... My millions of fans.

Na mwisho... Mashabiki wangu mamilioni.

Nukuu hii ni ithibati kuwa shukrani kwa mashabiki ni kiini cha hadithi nzima. Maneno ya mwandishi:

“... Na mwisho...”

Yana maana kuwa hakuna tukio jingine lingetukia baada ya kuangazia “... mashabiki wangu mamilioni...”. Mhusika Boyie katika utangulizi aliwatabarukia mashabiki nakala ya #100. Mwandishi anaposema, “...mashabiki wangu milioni...” alitumia mkakati wa takwimu. Kulingana na Van Dijk (1998), mkakati wa takwimu hutumiwa kushawishi na kusisitiza madai kwa kutumia nambari na takwimu. Takwimu zilizosisitiza umaarufu wa jarida hili miongoni mwa

hadhira lengwa. Huu ni mkakati wa kuhakikisha kuwa kisa kuhusu mashabiki ni hitimisho la hadithi iliyokuwa inasimuliwa.

Usimulizi katika Nafsi ya Kwanza

Maelezo ya mwandishi huwasilishwa kupitia kwa usimulizi katika nafsi ya kwanza. Kwa mujibu wa Melnichuk (2013), mojawapo wa vipengele vinavyoendeleza muwala vikatumini ni masimulizi katika nafsi ya kwanza. Haya ni maelezo ya msimulizi yaliyotoa muhtasari wa matukio panelini na yalikuwa katika wakati uliopita. Ina maana kuwa matendo panelini ni katika mbinu rejeshi. Usimulizi wa aina hii ulifanikisha mpwito kutoka nafsi ya tatu ya usimulizi isiyokuwa ya mapendeleo ya kibinafsi hadi nafsi ya kwanza ambayo huwa nayo. Hatimaye uliendeleza msuko kwa kueleza hisia za kibinafsi za msimulizi. Tazama *Kielelezo cha 14:*

Kielelezo cha 14: Shujaaz chapta #67, ukurasa wa 4

Mum alikuwa anajaribu kupigia simu na hampati, so akanipigia mimi kumtafuta...

Mama alikuwa anampigia simu (lakini) hapokei, kwa hivyo akanipigia (simu ili) nimtafute.

Nukuu hii ni masimulizi ya mhusika Albo kuhusu kilichoendelea panelini. Masimulizi ambayo yaliwasilishwa kama maneno ya mwandishi. Hata hivyo, alichosema hakiambatani na matendo yake. Kwa mujibu wa Saraceni (2000), maneno ya mwandishi wakati mwingine huwa na maana tofauti na paneli nzima. Yaliyomo huwa hayaambatani na maana yaliyokuzwa na paneli nzima. Mtagusano baina ya maneno ya mwandishi na matukio huwa finyu au haupo. Hali hii ilikuza usambamba wa kimaana baina ya maneno ya mwandishi, mazungumzo na matendo ya mhusika Albo mtawalia. Kwa mfano, Albo anamwambia mama yake:

Sema mama aki si-watch Tv mum... nafanya revision.

Aisee! Mama kusema ukweli sitazami runinga...ninadurusu.

Kauli hii ilikuza usambamba wa kimaana kati ya michoro ya picha na mazungumzo kati ya Albo na mama yake. Mazungumzo katika *Kielelezo cha 14* na matendo ya mhusika Albo hayakuzi dhana moja mahususi (McCloud, 1993). Maneno ya mwandishi yalihakikiza suala la kutiliwa maanani: mhusika Albo kupigiwa simu na mama yake akitaka kujua aliko Faustina. Pia, ilibainisha sifa ya mhusika Albo kuwa mwongo. Alipotumia udanganyifu kushiriki ngono

na Faustina baadaye msomaji alikubaliana na msuko wa tukio hili. Panelini Albo alimhadaa mama yake hatazami televisheni ilhali anaonekana akitazama, tazama *Kielelezo cha 14*.

Mapendeleo ya kibinafsi katika paneli yalisawiriwa kupitia maneno ya mwandishi wala si kupitia matendo na usemi wa mhusika Albo kwenye paneli. Masimulizi yapo katika wakati uliopita ili kubainisha tofauti ya kiwakati baina ya matukio panelini na masimulizi ya wahusika. Msimulizi aliripoti kilichotendeka panelini. Pia, yaliwasilisha mapendeleo ya kibinafsi ya mhusika Albo kuhusu simu aliyopigiwa. Kwa mfano, msimulizi anaposema:

“... akanipigia ili nimtafute...”

Mhusika Albo kama msimulizi alikuwa na uwezo wa kumpata Faustina, kwa sababu yeye ni mwana wa mwajiri. Kwa mujibu wa nadharia ya uchanganuzi makinifu wa diskosi mahusiano ya uwezo huzaliwa, hutumiwa na huzaana kupitia diskosi. Msomaji hawezi kuthibitisha iwapo kulikuwepo na mtu mwingine ambaye angetwikwa jukumu la kumtafuta Faustina au la. Maelezo ya mwandishi yalishinikiza msomaji kufuata mkondo mahususi wa matukio hadithini kulingana na mwonoulimwengu wa maandishi.

HITIMISHO

Lengo la makala lilikuwa kueleza namna muwala ulivyopatikana katika vikatuni vya *Shujaaz*. Muwala katika sampuli ya jarida hili ulikuzwa na:

mada, sauti za kionomatopeya, maandishi katika mandhari ya paneli na maelezo ya mwandishi na ulitokea katika viwango vitatu: mada, namna paneli zinavyohusiana kimaana ili kujenga msuko wa matukio katika diskosi na namna diskosi ilivyohusiana na maarifa ya kiusuli yaliyojenga muwala wa kijumla. Muwala wa kijumla ulikuwa mpana na ulihitaji muundo mkubwa. Muwala uliotokana na msuko wa matukio haukuwa umebainika barabara na haukuhitaji muundo mpana. Hivyo, maandishi, ishara za kisimiotiki na michoro ya picha haifanyi kazi kivyake bali huhusiana ili kukuza muwala katika diskosi nzima ya vikatuni vya *Shujaaz*. Muwala wa jumla ulikuzwa kupitia mazoea ya kijamii.

MAREJELEO

- Badman, D. A. (2012). *Panel & Pictures: Text in Comics*, ComixTALK, http://comixtalk.com/panels_pictures_text_comics, retrieved on 1st March, 2020.
- Beck, M. R. (1999). *Comics in Swahili or Swahili Comic?* AAP 60 (1999) 67-101.
- Bhatia, A. (2013). Critical Discourse Analysis: History and New Development: In C.A Chepelle (ed) *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulthard, M. (1981). *An Introduction to Discourse Analysis* (2nd edition) London: Longman.
- Crystal, D., & Davy, D. (1969). *Investigation English Style*. London: Longman Group.
- Danes, F. (1974). Functional Sentence Perspective and the Organization of Text, In Danes F. (Eds), *Paper in Functional Sentence Perspective*, Prague: Academia, 106-128.
- Dofs, E. (2008). *Onomatopoeia and Iconicity. A Comparative Study of English and Swedish Animal*, Karlstads University Press: Karlstads, Sweden.
- Eisner, W. (1985). *Comics and Sequential Art*, Tamarac, Florida: Poorhouse Press, USA.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*, New York: Longman, US.
- Fairclough, N. (1992). Discourse and Text. Linguistic Intertextual Analysis within Discourse analysis, in: *Discourse and society*, SAGE Publication Limited, California: USA, 3:193-217.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, London: Longman.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In Ed. Van Dijk, T. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. pp 258-284. London: Sage.
- Gay, M. (1992). *Educational Research: Competence for Analysis and Application* (3rd edition), Meril Publishing Company, Indianopolis, Indiana: USA.
- Groensteen, T. (1999). *Systeme de la Bande Dessinee*, France: Presses Universitaires de France.
- Groensteen, T. (2007). *The System of Comics*, Mississip: University of Mississipi.
- Habwe, H. J. (1999). Discourse Analysis of Swahili Political Speeches, (PhD thesis, Unpublished), University of Nairobi, Nairobi, KENYA, <http://erepository.uonbi.ac.ke:8080/xmlui/handle/123456789/17941>.retrieved on 11/02/2018.
- Harvey, R. (2001). Comedy at Juncture of Word and Image, in: *The Language of Comics: Word and Image*, Jackson: University Press Mississipi.
- Jacobs, D. (2007). More than Words: Comics as a Means of Teaching Multiple Literacies, *The English Journal*, 96(3), 19-25.
- Jigal, B. (2006). Stupid Hares and Margarine: Early Swahili Comics in: L. John, *Cartooning in Africa*, Cresskill: Hampton Press.
- Kale, J. (2003). *Language as Social Practice*, PASTEP, Australian Agency for International Development.
- Kothari, C.R. (2009). *Qualitative Technique*, 3E. Vikas Publishing House PVT LTD.

- McCloud, S. (1993). *Understanding Comics: The Invisible Art*, Northampton MA: Kitchen Sink Press.
- Mugenda, O. M., & Mugenda, G. A. (1999). *Research Methods: Quantitative and Qualitative Approaches*. Nairobi; Acts Press.
- Mulusa, T. (1990). *Evaluation Education and Community Development Programmes*, Nairobi University Press, Nairobi: Kenya.
- Nangira, E. E. (2004). Usumekaji katika Fasihi Tafsiri: Uchambuzi wa Matini Madhabahu ya Kilio, (Tasnifu ya Uzamili haijchapishwa),
- Neil, C. (2005). Un-Defining Comics: Separating the Cultural from the Structural in Comics. *International Journal of Comic Art*, 7 (2).
- Neil, C. (2012). Comics, Linguistics and Visual Language: The Past and Future of a Field in: F. Bramlett (Ed) *Linguistics of the Study of Comics*, New York: Palgrave Mcmillan.
- Petersen, R. S. (2007). The Acoustic of Manga: Narrative Erotics and Visual / Presence of Sound, *International Journal of Comics Art*, 9(1): 578-590.
- Saraceni, M. (2000). *Language beyond Language: Comics as Verbo-Visual Text*, University of Nottingham.
- Taylor, S. (2001). Locating and Conducting Discourse Analytic Research. In M. Wetherell, S. Taylor na S. J. Yates (Eds). *Discourse as a Data: A Guide for Analysis* (pp, 5-48), Sage Publication, London.
- Van Dijk, T. A. (1987). *Discourse and the Reproduction of Racism*, University of Amsterdam. Centre for Race and Ethnic Studies.
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*, Sage Publications, California: USA.
- Van Dijk, T. A. (2001). Critical Discourse Analysis, in D. Schiffrin, D. Tannen and H.E. Hamilton (eds) *Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T. A. (2002). Media Context: The Interdisciplinary Study of News as Discourse, in: *A Hand Book of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*, Routledge pages 122-134.
- Wang, Y. & Guo, M. (2014). A Short Analysis of Discourse Coherence in: *Journal of Language Teaching and Research*, 5(2) 460-465. Retrieved Match 16th 2020 from <http://dx.doi.org/10.430/jltr.5.2.460-465>.
- Wodak, R. (2008). Introduction: Discourse Studies- Important Concept and Terms, in: R, Wodak & M. Krzyzanovosk(eds), *Qualitative Discourse Analysis in Social Science*. Palgrave Basingstoke, pp 1-29.